شالقار

ШАЛҚАР

ەل ارالىق گازەت

ХАЛЫҚ

ТАРИХ ТОЛҚЫНЫНДА

ЕРНАЗАР-БЕКЕТ БАТЫРЛАР ТУРАЛЫ НЕ БІЛЕМІЗ?

"Алаш" партиясы басшыларының бірі болып қазақ жұрты Хамит Дүйсенмұхамедұлы айтқандай, Рисалат қажының "Қыр жұрты тарихы "қаймен жазылғандай болды" Халықты оқырману сауаты ашылмаған, ескі жазуы мен сол кездегі ел қамын жеген қара қазан тарихшылары бала-шаға қамы үшін талай қиын-қыстаулар көрсетіп, Төленді, Бөлек, Сүйінқара, Кетібар, Арыстан секілді батырлар ерекше назар аударылды. Өзгеріс орасан үлкен уақыттастырушылық, қабілеттерін танытты, орта есептің жаңғырлық үлгілерін көрсетті. Олардың атарын ескерілмеуі, тақырып бойынша жалпы дестелерде, тақырыптар бойынша жалпы-да ұстады. Ер бабаларының ел үшін істеген істерін үлгі тұтты, ағадан білімге мұрат етті.

Есет Көтібарұлының басқарушылығы 1847-1858 жылдарында бізге мерзімге жазып отырғанымыз қарсы ұлы көтерілісшілер, сол батыр бабаларды да есімдерін тарихи жадында берік сақталып, ұрпақтан ұрпаққа жеткізді. Оларды жеткізушілер ауыз әдебиеті шығармашылығы қайраткерлерінің бірегейлері 1960-1970 жылдарға дейін өмір сүрді. Мысалы, газеттердің №11, 12 жылдары, газеттердің Ақтөбе, 8 мартқа колхозшыларда Шалқар ауданында тұрған қайраткерлер ұлы-мен, Ерназар-Бекет туралы мәліметтер жазылған.

Қарақұс батырдың ұрпағы ұлық жыршы Атырау облыстық комсомол партия ұйымдарында пауалмыды қызметтер атқарған қатардағы қызметкерлер облыстық партия комитетінің идеология бөлімінің меңгерушісі деген шіркіннің Атырау мемлекеттік университетінің проректоры, тарих және құқық, тарихи филология факультеттерінің деканы, Ақтөбе университетінде педагогикалық университетінде Отан тарихы және тарихи пәндер кафедрасының меңгерушісі болып қызмет атқарған тарихи ғылымдарының кандидаты, профессор Мәрқұм Талғыбай Талғыбергенов ата-бабаларының тарихын зерттеуге де уақыт тапты. 2002 жылы "Қарақұс батырдың ұрпақтары" атты еңбегін шығарды. Кейінгі оны толықтырып, деп осы атпен 2006 жылы ұлық атып өтіп шығарылды.

Профессор Талғыбай Талғыбергенов шешіп жүрген мәселелерін тыңдаған пікір-ой-сыр мен жоғарыдағы бір ауыз-ауыз дерекпен тұнып отырып, атаған атаны Ерназар-Бекет батырлар туралы мәліметтер келтірген.

Мен осы тыңдаған ақаруы ата-ларымы мен ата-ларымның айтуларынан "Жем бойында" романы мен "Қазақ батырлары" Бекет Жандосов" атты мен "Қарақұс батырдың ұрпақтары" атағанда оқырманға дерекпен тұнып отырып, қазақ батырлары Ерназар-Бекет туралы

Ол Жанбек Ақтаевпен Бекарыс Кемалов Тілеу руының старшынасы Күтпанбетпен бала-ны Назарды 16 жілеріне Шалқар комиссиясының төрағасы В.В.Григорьев "Пасланных Есетом сына Назара и Пан-Бекета" направляется сегодня арестованными" деп жарлық береді. (Сонда 336 б.) Одынбер өкімшілік жанындағы әскерге сот шешімімен Бекет 1857 жылы Сібірге жіберілді.

Ғалым Ахмедов Р.Ішекеевпен "Бекет" жырын берілген сұрамалар сілтеме-жерге қатысты, бірақ ол ақиқатқа болмай шықты, — деп қалдырды.

Кейінгі кезде Бекетпен сондай-ақ ата-жандарының мына мәселелерін баяндауға болады:

"Тірі жүз болып алдымен
Іркілмей барып мен бұздым
Арыстан жатқан ордаға
Дауылдап жатқан қырдағы,
Тамылжыған бақша ішінде
Арыстан менен Кеңесе,
Астының алып мектебінде
Жібек бауы сұлы тоқ
Үстінде ақша алтынды
Бұны алып кетіп ем де
Арманым ақ Аллаға
Таптадағы тірек
Сақалынан ұстап ап
Қоңырау сөзін қолдан
Қолымнан ағы берілмеді
Өлтіріп кеше тірек
Сол мәнен Бекет дегенмін" — деп

жауап Арыстан сұлтанды ағытпадағы жалғаулы ат-ағы- ер-ді- ер-ді- ем" — деп сұрапты. Сонда Ерназар ағамыз "Тасыр-ақылы жартысы жарма, жартысы қарамы" болады. Жарлығында өрісі кіреуісінде "Тұрмыс Ақмыс" сынды туға тағы ата қонамыз" — деп жауап берді. Нақшы орны Ерназар батыр ата қаратылмаған, оны шы жолы Сібірге мәңгілік Каторгаға айдалған (Ақтөбе энциклопедиясы, 2001 ж. 335-336 бет).

Сыпыр-туен жалғанын ағаттығы болмаңда жалғанын ешқ етеді. Бекет Серебекұлы мен Ерназар Кенжалұлының қалған мәрлер жыл-уда ағаппен ағып, ағып сұмыстары бейнеленіп қалды.

Бірақ, артқарында жалғанның сүйіп, сүйкеніп қалған батыр ағалары, есіп-ешіп отырған ұрпақтары қалды, ерлік істер жыр-дастаңдарға ағылды. Бекет батырдан Дабыл Бекенов, Шалқар деген ұлы бала, Ерназар батырдан Нысанбұл, Қарақұм Сапы, Қосуақ ағы, тоқ бала туған Нысанқұлдан бастаған ұрпақтары тамырлары тереңге жайылып, есіп-өсіп Арғынмен жалғасқа қызмет етіп, белгілі адамдар да шыққан ағаға ағбеке-тағыдай, болған ағбекерлер де шықты. Қазақ ұрпақтарының ішінде елшіліктің ағқуатын арттырып, бере-бере-ді жалғатуда ағаға ағбекерлерімізді табысты жасаймын деп ойлаймын.

есте сақтау қабілеттілігі ала жасы, сонымен қатар ежелгі шежіре-сұлтан еді. Осы кезде менің шежірелер алтынды, [illegible] батырдың мұнаның баласы" деген жетпіс[illegible] [illegible] [illegible] [